

DOI 10.36074/grail-of-science.27.08.2021.049

МЕТОДИЧНІ ОРІЄНТИРИ ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ПІЗНАЄМО ПРИРОДУ»

Коршевнік Тетяна Валеріївна 

канд. пед. наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти

Інститут педагогіки НАПН України, Україна

СЕКЦІЯ XVII. ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА

З метою реалізації змісту природничої освітньої галузі Державного стандарту базової середньої освіти, для учнів 5-6 класів розроблено інтегрований курс «Пізнаємо природу» [2]. Зазначимо особливості, що увиразнюють цю програму: 1) запропоновано стратегію досягнення цілей природничої освіти учнів 5-6 класів у нових соціоприродних умовах; 2) реалізовано зв'язок природничих наук з технологіями, життям учнів, потребами суспільства й проблемами довкілля; 3) витримані баланс традицій та інновацій, планомірний поступ від дитячої допитливості до дослідницької культури; 4) забезпечено синергію науковості і практичності змісту, емоційності й раціональності; 5) навчальну діяльність учнів орієнтовано на дослідництво, взаємодію з іншими, досягнення успіху, усвідомлення значущості і застосування природничо-наукових знань для прийняття рішень.

Задум статті – розкрити методичні підходи до вивчення інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» (адаптаційний цикл базової середньої освіти), враховуючи специфіка його цілей і змісту.

Провідна ідеї створеного інтегрованого курсу – у процесі різноманітної діяльності (формулювання запитань, пошук, обговорення інформації, проведення спостережень і дослідів, обґрунтування точки зору, само- та самооцінювання та інші), учні набувають нові знання і досвід. Завдяки цьому набуте стає особистісно значущими, емоційно забарвленими, що стимулює інтерес пізнавати природу, поповнювати власну скарбничку знань, накопичувати досвід розв'язання навчальних завдань і життєвих проблем.

Зазначені у модельній навчальній програмі результати навчання [2] орієнтують вчителя на вироблення стратегії (способів) їх досягнення. Орієнтиром виступає відображена у програмі послідовність дій та операцій, які призводять до визначеного програмою результату. Пріоритетність компетентнісного й діяльнісного підходів впливає із завдань НУШ.

У центрі освітнього процесу – взаємодія вчителя й учнів. На початку кожного заняття роль вчителя полягає в тому, щоб створити в учнів позитивну мотивацію до пізнання того чи іншого об'єкта, допомогти учням виділити проблему, розподілити на групи згідно дослідницького завдання, обрати метод

наукового пізнання для її розв'язання, скоригувати методика проведення дослідження відповідно до гіпотези, що перевіряється, співставити отриманий результат з прогнозованим, зробити висновки. Вчитель організує обговорення/дискусію (висування припущень або обговорення точок зору).

Варто взяти до уваги, що підібрані/розроблені до заняття завдання, мають бути орієнтованими на активну пізнавальну діяльність школярів. Тому важливо надавати перевагу проблемним запитанням, готової відповіді на які учні не мають, дослідницьким завданням, проєктам, відображенню результатів у формі презентацій, тематичним творчим есе. Водночас мінімізувати роль учня як ретранслятора навчальної інформації.

З метою забезпечення формування в учнів досвіду емоційно-ціннісного ставлення до світу необхідно надати заняттям емоційного забарвлення, збагатити палітрою цінностей (естетичними, моральними, практичними, пізнавальними, гігієнічними), якими учні повинні опанувати, розширити спектр емоційних станів, моральних проблем, посильних для розв'язання учнівством цієї вікової категорії, а також включити історичні аспекти змісту навчального матеріалу, реалізація яких у процесі навчання може викликати діалог часу і культур.

У формуванні емоційно-чуттєвої сфери школярів певну роль виконують практико орієнтовані завдання, під час виконання яких учень може відчувати свою значущість, радість за тих, кому допоміг.

Загальновідомо, що учні будуть працювати активно, якщо їх зацікавити, а для цього слід сформувані відповідні мотиви. Центральним моментом виступає успіх особистості в навчанні. Зміст курсу має значний потенціал для створення ситуації успіху – хоч в інтелектуальній, хоч у практичній діяльності, індивідуально чи в співпраці з іншими. Саме успіх є потужним мотивом, стимулом для учня при виконанні тієї чи іншої діяльності.

На початку уроку учитель актуалізує мотиви попередніх досягнень, посилює мотиви-орієнтації на діяльність, яку виконуватимуть на занятті, довільні мотиви – здивування. Всередині заняття – мотивація задоволення – спонукає і закріплює у дітей інтерес до співпраці з однокласниками, дорослими. На заключному етапі – мотивація завершення – важливо зафіксувати підтвердження позитивного особистого досвіду, щоб в учня з'явилося бажання вчитися далі, виникла позитивна мотивація перспективи. Тож заохочуйте учнів пізнавати, допомагайте їм побачити результати своєї праці, відчути її користь.

Для розвитку мотивації необхідно надавати учням можливість обирати завдання чи спосіб діяльності, спільно формулювати мету уроку, враховуючи інтереси учнів і життєве значення виучуваного матеріалу, використовувати цікаві повідомлення, парадоксальні факти і групову навчальну діяльність як форму співпраці учнів між собою і дорослими. Діяльність вчителя, орієнтована на зміцнення і розвиток мотивації п'ятикласників до вивчення навчального матеріалу включає такі види впливів:

- актуалізацію позитивних установок, що сформувались у школярів раніше;
- створення умов для появи нових мотивів, цілей і нових якостей (наприклад, усвідомленості);

- корекцію дефектних мотиваційних установок, зміну внутрішнього ставлення дитини до актуального рівня своїх можливостей і перспективи їх розвитку.

В ознайомленні школярів із способами діяльності та опануванні ними допоможуть завдання, в яких учням необхідно «покроково» проаналізувати діяльність, наприклад вказати *що робили і для чого*. Звернути увагу учнів на те, які дії допомогли досягти мети заняття чи окремого завдання, а що стало на заваді. Так учні зможуть проаналізувати послідовність дій, що призвели до успіху або дещо ускладнили його досягнення. На перших заняттях з вивчення курсу пропонувати готові схеми, а по мірі того, як розвиватимуться рефлексивні уміння, надавати учням частково заповнені схеми або заохочувати складати самостійно.

Для встановлення зв'язків між окремими діями необхідно використовувати завдання на встановлення пропущеного елемента розв'язання задачі (наприклад, вставити пропущене слово, додати в схему/таблицю елемент, якого бракує, визначити правильну послідовність)

Висновки. Наведені у статті орієнтири й поради мають рекомендаційний характер, що допоможе вчителю виявляти методичну гнучкість при плануванні занять з курсу і створенні оптимального освітнього середовища для досягнення результатів, визначених Державним стандартом базової середньої освіти [1]. Пріоритет надається дослідництву, розвитку мислення і творчих здібностей учнів, організації співпраці у процесі розв'язання проблем, розвитку природничо-наукової і ключових компетентностей. Зміст курсу виступає засобом пізнання учнями світу.

Список використаних джерел:

- [1] *Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.* (2020).
- [2] [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
- [3] Коршевніук Т.В. *Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти. 2021.* [Електронний ресурс]. – URL: https://drive.google.com/file/d/1gkUtn5LuHCaxHrZm-5x-8ASCI_DXfPmf/view